

ภูมิปัญญาทุเรียนจันทบุรี : เศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อการส่งออก

Wisdom of Durian Production in Chanthaburi: Creative Economy for Export

สุดารัตน์ ศรีจันทร์, ทรงคุณ จันทจร และ กิตติกรณ์ บำรุงบุญ

Sudarat Srichan, Songkoon Chanthachon, and Kittikorn Bamrungbun

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Rajabhat Maha Sarakham University

E-mail: jewsudarat@gmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2551-1312>

Corresponding author e-mail: Songkoon.fcs@hotmail.com, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-4699-6443>

E-mail: kittikorn.bu@rmu.ac.th, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5362-8975>

Received 12/09/2022

Revised 20/09/2022

Accepted 20/09/2022

บทคัดย่อ

การพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนผ่านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นแหล่งรายได้ คือหัวใจของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นฐานขององค์ความรู้จากการเรียนรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สั่งสมมาผสมผสานกับวัฒนธรรมแล้วนำมาผลิตเป็นสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมด้านการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ความต้องการทุเรียนของตลาดและการเพิ่มผลผลิตทุเรียนที่ได้มาตรฐานกระบวนการจัดการคุณภาพเกษตรกรที่ดี (GAP) มาตรฐานการประเมินความเสี่ยงเรื่องแมลงศัตรูพืช ปริมาณสารเคมีตกค้างและมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) รวมถึงปัญหาการรับซื้อผลไม้ไทยกำลังถูกแทรกแซงจากกลุ่มทุนต่างประเทศ จำเป็นต้องทำวิจัยอย่างเร่งด่วน ให้ผลผลิตที่ออกมาได้ปริมาณเพิ่มและมีคุณภาพรวมไปถึงข้อมูลการได้มาของมาตรฐานกำหนด ดังนั้นงานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการผลิตทุเรียนของเกษตรกร เพื่อการส่งออกไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเมินแนวทางการส่งออกทุเรียนไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ และใช้วิธีการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) ผลการวิจัยพบว่า ทุเรียนที่เกษตรกรที่นิยมปลูก ได้แก่พันธุ์หมอนทองโดยการ ปลูกเป็นต้นเดี่ยวต่อหลุมหรือปลูกเป็นต้นคู่ต่อหลุม ในการส่งออกมีการคัดเกรดทุเรียนคือเกรด A เป็นเบอร์บรรจุกล่อง เกรด B เป็นเกรดตกไซส์มีราคาถูก และเกรด C เป็นการซื้อรวมคละเกรด และเกรด D เป็นเกรดที่มีตำหนิ ในการส่งออกทุเรียนพบว่าการขายโดยเกษตรกรเองทั้งแบบขายเหมาทั้งสวน ขายแบบตัดเอง และการขายแบบคัดเกรดพรีเมียมนำไปขายหน้าโรงคัดเกรดที่มีคนจีนและคนไทยเป็นเจ้าของ เกษตรกรได้พัฒนาให้การขายโดยการโดยขึ้นทะเบียน GAP การแช่เย็นทุเรียนเพื่อให้ขายได้ตลอดปี เป็นการเพิ่มช่องทางการส่งออกในลักษณะเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ในส่วนของการประเมินการส่งออก พบว่าในการส่งออกต้องปฏิบัติตามวิธีการและขั้นตอนการส่งออกของทางราชการอย่างเคร่งครัด การประเมินเส้นทางการส่งออกที่มีหลายเส้นทางประกอบด้วยทางน้ำจากท่าเรือแหลมฉบังไปยังฮ่องกง

.....
และเชียงใหม่ ทางบกส่งเส้นทางเหนือของไทยผ่านลาวเข้าสู่ประเทศจีน ทางอากาศโดยสายการบินไทย และทางรถไฟโดยใช้รถไฟความเร็วสูงของลาว

คำสำคัญ : ภูมิปัญญาทุเรียน; เศรษฐกิจสร้างสรรค์; การส่งออก

Abstract

The development of agriculture by driving through the creative economy as a source of income is the heart of the creative economy, which is the foundation of knowledge from learning and traditional wisdom that has been combined with culture to produce products by using technology. or innovation in agriculture to create added value. Durian market demand and increase in durian production that meet the Good Farmer Quality Management Process (GAP), Pest Risk Assessment Standard, Pesticide Residue, and Good Manufacturing Practices (GMP) Standard. The problem of purchasing Thai fruits is being intervened by foreign capital groups. It is urgently necessary to conduct research on the yield of increased quantity and quality, including the standardization data. Thus, this research was to study the wisdom of durian production by farmers, to study durian exports from Chanthaburi Province to the People's Republic of China, and to assess the guidelines for durian export to the People's Republic of China. In this study, the qualitative research methodology was used. The data collection was conducted through interviews, observations, and focus group discussions, and data were analyzed using descriptive statistics. The results found that the most popular durian cultivar grown by farmers is Mon Thong. Farmers often plant a single or two durian trees per hole. For export, durian is usually classified into Grade A (packed in boxes), Grade B (smaller durian with cheaper price), Grade C (mixed-size), and Grade D (durian with defects). Farmers sell durians in several ways, including whole garden sales, harvesting and selling by farmers, and selling premium grade durians to fruit-packing houses (Long) owned by Chinese or Thai people. Farmers improve their durian sales through GAP registration and chilling for year-round sales. This increases export channels as a creative economy. The assessment reveals that the exports must strictly comply with government export methods and procedures. There are several export routes which include the sea route from Laem Chabang Port to Hong Kong and Shanghai, the land route through roads in Northern Thailand through Laos to China, the air route by Thai airlines, and the rail route through Lao high-speed railway.

Keywords: Wisdom of Durian Production; Creative Economy; Export

บทนำ

การพัฒนาการเกษตรโดยการขับเคลื่อนผ่านเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ให้เป็นแหล่งรายได้ คือหัวใจของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เป็นฐานขององค์ความรู้จากการเรียนรู้และภูมิปัญญาดั้งเดิมที่สั่งสมมาผสมผสานกับวัฒนธรรมแล้วนำมาผลิตเป็นสินค้าโดยใช้เทคโนโลยีหรือนวัตกรรมด้านการเกษตรเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี ความรู้ที่ได้มาจากการประสบการณ์และความเฉลียวฉลาด รวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับปรุงยุคต่อและเปลี่ยนแปลง จนเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ความรู้ใหม่

จากการสำรวจข้อมูลการเพิ่มผลผลิตจะเห็นได้ว่าในช่วงระยะเวลา 5 ปี (2558-2562) เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี มีการเพิ่มของพื้นที่ในการปลูกเป็นร้อยละ 14.27 พื้นที่ให้ผลผลิตเพิ่มเป็นร้อยละ 14.21 และเพิ่มผลผลิตได้เพิ่มเป็นร้อยละ 44.14 โดยเฉพาะทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ปลูกมากกว่าพันธุ์อื่น ๆ (สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี : 2563) และสถิติการส่งออกทุเรียนในปัจจุบันจะเห็นได้ว่ามีอัตราการแข่งขันที่สูงขึ้น ทั้งทางด้านคุณภาพและราคา ประเทศผู้ส่งออกหลายประเทศได้มีการพัฒนาคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค เป็นผลให้ประเทศผู้นำเข้าหรือผู้บริโภค มีทางเลือกในการตัดสินใจซื้อจากแหล่งต่างๆ มากขึ้นจากการแข่งขันที่เกิดขึ้นอย่างรุนแรงในปัจจุบันทำให้ทางภาครัฐควรหันมาสนใจและให้ความสำคัญกับอุตสาหกรรมส่งออกทุเรียนมากขึ้น จากรายงานของสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักเศรษฐกิจการเกษตร (2564, : 125) ได้คาดการณ์สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้มปี 2565 ไว้ว่า ตลาดทุเรียนมีแนวโน้มความต้องการปรับตัวสูงขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยทุเรียนสดคุณภาพดีจะส่งออกไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งเป็นตลาดหลักของการส่งออกทุเรียนสด โดยสามารถส่งออกได้ทั้งทางเรือและทางบกตามเส้นทาง R9 R3 และ R12

สำหรับสถานการณ์การตลาดจังหวัดจันทบุรี มีผู้รับซื้อและช่องทางการจำหน่ายผลผลิตทุเรียนของจังหวัดจันทบุรี แบ่งเป็นการบริโภคภายในประเทศประมาณร้อยละ 20 แปรรูปประมาณ ร้อยละ 10 และส่งออกประมาณร้อยละ 70 โดยตลาดส่งออกที่สำคัญอยู่ที่ประเทศจีน ฮองกง และเวียดนามรวมประมาณร้อยละ 97.92 ของการส่งออกทุเรียนทั้งหมด ในปี 2563 (ข้อมูล ณ วันที่ 7 เมษายน 2563) มีโรงคัดบรรจุ ทุเรียน (ลัง) ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดจันทบุรีและได้รับการรับรอง GMP จากกรมวิชาการเกษตร จำนวน 312 ราย เพิ่มขึ้นจากปีก่อน จำนวน 71 ราย โดยจังหวัดจันทบุรี มีโรงคัดบรรจุผลไม้ (ลัง) ที่ได้รับการรับรองมากที่สุดในภาคตะวันออก ราคาทุเรียนที่เกษตรกรขายได้ ปี 2563 โดยเฉลี่ยต่ำกว่าปีก่อนเล็กน้อย เนื่องจากมีปริมาณผลผลิตมากกว่าปีก่อน และได้รับผลกระทบ จากการแพร่ระบาดของ COVID-19 แต่ก็ยังนับว่าอยู่ในเกณฑ์ดีเนื่องจากกำลังเปิดรับซื้อจำนวนมาก ทำให้มีการแข่งขันด้านผู้ซื้อมากขึ้น และคาดว่าในปี 2563 นี้จะไม่ประสบปัญหาราคาทุเรียนตกต่ำ เนื่องจากคาดการณ์ว่ามีผลผลิตไม่เกินความต้องการบริโภค และในส่วนของทุเรียนตกไซส์ก็มีผู้รับซื้อเก็บไว้ในห้องเย็นทั้งแบบผลสดและแกะเนื้อ เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูป (สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี, 2563)

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี มีความรู้ซึ่งได้มาจาประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดรวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ระหว่างการสืบทอดมีการปรับประยุกต์และเปลี่ยนแปลง จนเกิดความคิดสร้างสรรค์ได้ความรู้ใหม่ตามสภาพการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นภูมิปัญญาผู้ผลิตทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี นายธีรภัทร อุ๋นใจ เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติประจำปี 2561 สาขาอาชีพทำสวน หมู่ที่ 8 ตำบลตะเคียนทอง อำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี ยังคิดสร้างสรรค์ในการเอาทรัพยากรความรู้ ทรัพยากรบุคคลที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อเอาชนะอุปสรรคทางธรรมชาติ ทางสังคม อาทิ จากแนวคิดเพื่อแก้ปัญหาพื้นที่ที่ปลูกทุเรียนมีลมแรง ประสบกับภาวะน้ำท่วมขัง อันเป็นที่มาของโรครากเน่าโคนเน่าในทุเรียน โดยการปลูกทุเรียนต้นคู่ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาของคนสมัยก่อนที่ปลูกพืชยืนต้นประเภทให้ผล (กรมส่งเสริมการเกษตร, 2561) ส่งผลให้ได้ผลผลิตเพิ่มตามลำดับ

ในประเทศไทยและประเทศจีนให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยของผู้บริโภคจึงมีการกำหนดระบบสุ่มตรวจสินค้าผักและผลไม้นำเข้าที่พรมแดนจะต้องผ่านมาตรฐานสากล เช่น มาตรฐานกระบวนการจัดการคุณภาพเกษตรกรที่ดี (GAP) มาตรฐานการประเมินความเสี่ยงเรื่องแมลงศัตรูพืช/ปริมาณสารเคมีตกค้างและมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) เป็นต้น ดังนั้นเพื่อไม่ให้เสียโอกาสในการส่งออกผักผลไม้ของไทยไปจีน ดังนั้นภูมิปัญญาเกษตรกรและผู้ประกอบไทยที่จะส่งออกผักผลไม้ไปจีนให้มีความสำคัญกับการผ่านมาตรฐานต่าง ๆ ข้างต้น รวมทั้งการขึ้นทะเบียนสวน และโรงคัดบรรจุผลไม้ที่จะส่งออกเพื่อตรวจสอบย้อนกลับได้ในกรณีที่เกิดปัญหา

จากความสำคัญและปัญหาที่กล่าวมาในข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นความต้องการทุเรียนของตลาดและการเพิ่มผลผลิตทุเรียนที่ได้มาตรฐานกระบวนการจัดการคุณภาพเกษตรกรที่ดี (GAP) มาตรฐานการประเมินความเสี่ยงเรื่องแมลงศัตรูพืช ปริมาณสารเคมีตกค้างและมาตรฐานหลักเกณฑ์และวิธีการที่ดีในการผลิต (GMP) รวมถึงปัญหาการรับซื้อผลไม้ไทยกำลังถูกแทรกแซงจากกลุ่มทุนต่างประเทศ ที่รุนแรงตามที่กล่าวข้างต้น ซึ่งจำเป็นต้องทำวิจัยอย่างเร่งด่วน ให้ผลผลิตที่ออกมาได้ปริมาณเพิ่มและมีคุณภาพรวมถึงข้อมูลการได้มาของมาตรฐานกำหนด วิธีการขาย การส่งล้งจีน การส่งออกไปยังตลาดปลายทางในประเทศต่าง ๆ ในสภาพเป็นที่ยอมรับของตลาดเพื่อหยุดยั้งการผูกขาดการค้าโดยเฉพาะล้งจีนก่อนที่รุกรานไปประเทศอื่น ๆ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการผลิตทุเรียนจังหวัดจันทบุรี เพื่อการส่งออกประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
2. เพื่อศึกษาการส่งออกทุเรียนจังหวัดจันทบุรี ไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
3. เพื่อประเมินแนวทางการส่งออกทุเรียนไปสาธารณรัฐประชาชนจีน

ระเบียบวิธีการวิจัย

แหล่งข้อมูล

ในการศึกษาในครั้งนี้ กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ภูมิปัญญาผู้ผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออกและผู้ส่งออกทุเรียนไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยคัดเลือกภูมิปัญญาผู้ปลูกทุเรียน ผู้ประกอบการโรงคัดและบรรจุทุเรียน (ล้ง)

1) กลุ่มผู้รู้ (Key Informant) ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องภูมิปัญญาผลิตทุเรียนเพื่อการส่งออกประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้แก่

- (1) กลุ่มภูมิปัญญาผู้ผลิตทุเรียน จำนวน 5 คน
- (2) กลุ่มเจ้าของหรือตัวแทนโรงคัดและบรรจุทุเรียน(ล้ง) ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 แห่ง
- (3) ผู้นำชุมชนเกษตรกร ในพื้นที่ที่เลือกศึกษาวิจัยจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 คน

2) กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informant) ได้แก่ เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียน 3 อำเภอๆ ละ 5 คน รวม 15 คน

3) กลุ่มทั่วไป (General Informant) ได้แก่ ประชาชนในชุมชนที่ปลูกทุเรียน กลุ่มผู้บริโภคทุเรียน กลุ่มนักท่องเที่ยว กลุ่มละ 5 คน รวมจำนวน 15 คน

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ (Interview) ในการเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อนำมาวิเคราะห์ตอบปัญหาการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งได้ 2 ประเภท

- 1) แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non-Structure Interview)
- 2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Structure Interview of Formal Interview) โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

- (1) กลุ่มภูมิปัญญาผู้ผลิตทุเรียน จำนวน 5 คน
- (2) กลุ่มเจ้าของหรือตัวแทนโรงคัดและบรรจุทุเรียน(ล้ง) ในเขตจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 แห่ง
- (3) ผู้นำชุมชนเกษตรกร ในพื้นที่ที่เลือกศึกษาวิจัยจังหวัดจันทบุรี จำนวน 5 คน

3) แบบสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเฝ้าดูสิ่งที่เกิดขึ้นในพฤติกรรมของการผลิตทุเรียนเพื่อส่งออกไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ผู้วิจัยใช้แบบสังเกต 2 ประเภท คือ

(1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยจะเข้าไปมีส่วนในการมีส่วนร่วมในการผลิตทุเรียนเพื่อส่งออกต่างประเทศ

(2) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) ผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต ในการเก็บรวบรวมข้อมูลขั้นตอนการผลิตและการดำเนินธุรกิจทุเรียนเพื่อส่งออก

4) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยการสนทนากลุ่ม ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

- (1) เกษตรกรผู้ผลิตทุเรียน 4 อำเภอๆ 1 กลุ่มๆ รวม 4 กลุ่ม
- (2) ทีมตัดและคัดทุเรียน จำนวน 3 กลุ่ม
- (3) ประชาชนในชุมชนที่ปลูกทุเรียน จำนวน 1 กลุ่ม
- (4) กลุ่มผู้บริโภคทุเรียน จำนวน 1 กลุ่ม
- (5) กลุ่มนักท่องเที่ยว จำนวน 1 กลุ่ม

กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการศึกษาครั้งนี้ได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 ภูมิปัญญาการผลิตทุเรียนจังหวัดจันทบุรี เพื่อการส่งออกประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการเก็บข้อมูลภูมิปัญญาในใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตทุเรียนเพื่อส่งออก ประกอบด้วย การศึกษาความรู้ซึ่งได้มาจากประสบการณ์ และความเฉลียวฉลาดรวมทั้งความรู้ที่สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษ สืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง โดยการนำความรู้ประสบการณ์เหล่านั้นมาผลิตทุเรียนให้ได้ผลผลิตตามเป้าหมาย และได้คุณภาพตามความต้องการของตลาด ของภูมิปัญญาผู้ผลิตปลูกทุเรียน เพื่อจำหน่ายให้กับผู้ส่งออก ในด้านการผลิตทุเรียน เป็นการศึกษาข้อมูลการปลูก สายพันธุ์ ดูแลรักษา เพื่อให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามที่ตลาดกำหนดในการเพิ่มผลผลิตทุเรียนในลักษณะเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ระยะที่ 2 การส่งออกทุเรียนจังหวัดจันทบุรี ไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการเก็บข้อมูลการส่งออกทุเรียน ประกอบด้วย วิธีการ ขั้นตอนการส่งออกทุเรียนไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นการส่งออกในลักษณะเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ประกอบด้วย การซื้อขายทุเรียน เส้นทางส่งออก และวิธีการส่งออก

ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการส่งออกทุเรียนไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นการเก็บข้อมูลในระยะที่ 1 และระยะที่ 2 มาทำการประเมินโดยการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการส่งออกทุเรียนโดยการจัดหากรรมการทั้ง 3 คน ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกโดยตรงเข้าร่วมประชุมเพื่อร่วมประเมินกับกลุ่มย่อยบุคคลสำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกทุเรียนจังหวัดจันทบุรีไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยใช้หลักการประเมินแบบประเมินตามสภาพจริง (Authentic assessment) จำนวน 3 กลุ่มๆ ละ 5 คน ประกอบด้วย (1) กลุ่มเกษตรกร (2) เจ้าของโรงคัดและบรรจุ (ล้าง) (3) ผู้ดำเนินการส่งออก (Shipping)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์และการจัดทำข้อมูล โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสารและข้อมูลจากภาคสนามมาจัดทำข้อมูล ดังนี้ (1) นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่างๆ มาศึกษาอย่างละเอียดพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้ ได้แก่ ภูมิปัญญาการผลิตทุเรียนจังหวัดจันทบุรีเพื่อการส่งออก วิธีการส่งออกทุเรียน การประเมินแนวทางการส่งออกทุเรียนไปยังต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน (2) การประเมินแนวทางการส่งออกทุเรียน โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ ที่ผู้วิจัยได้นำเสนอต่อที่ประชุม ซึ่งผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากการสังเกต การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม โดยให้

ที่ประชุมได้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างและแก้ไขพร้อมข้อเสนอแนะ เพื่อยืนยันแนวทางการผลิตและการส่งออกทุเรียนว่ามีความเหมาะสมถูกต้องแล้ว

ผลการศึกษา

งานวิจัยนี้มีจุดประสงค์ เพื่อศึกษาภูมิปัญญาการผลิตทุเรียนของเกษตรกร เพื่อศึกษาการส่งออกทุเรียน จังหวัดจันทบุรี ไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน และประเมินแนวทางการส่งออกทุเรียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสนทนากลุ่ม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

1. ภูมิปัญญาการผลิตทุเรียนจังหวัดจันทบุรี เพื่อการส่งออกประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปได้ว่าภูมิปัญญาในการผลิตทุเรียนเกษตรกรที่ปลูกทุเรียน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่คนพื้นถิ่นที่เจริญเติบโตมาจากสวนทุเรียน กลุ่มที่เป็นคนมาจากต่างถิ่น และกลุ่มสวนใหญ่ทำเป็นเชิงธุรกิจแบบครบวงจร กลุ่มที่คนพื้นถิ่นที่เจริญเติบโตมาจากสวนทุเรียน เติบโตตั้งแต่จำความได้ มีที่ดินมรดกของตนเอง ทุเรียนมีแนวโน้มราคาสูงขึ้นจึงหันมาปลูกทุเรียน กลุ่มที่เป็นคนมาจากต่างถิ่น ซื้อที่ดินเป็นปารก พอเก็บเงินได้ก็ซื้อที่ดินในราคาไม่แพงมาก ค่อยเป็นค่อยไป ไม่มีเทคโนโลยีใช้ การซื้อต้นพันธุ์มาปลูกก็ซื้อได้ครั้ง 10-20 ต้น ทุเรียนก็ไม่มาก อาศัยสติปัญญา ภูมิปัญญาคนในพื้นที่มาใช้ในการปลูกทุเรียนและ กลุ่มสวนใหญ่ทำเป็นเชิงธุรกิจแบบครบวงจรและประสบความสำเร็จคือกลุ่มทุเรียนแลนด์ โดยมีพื้นที่ทั้งหมด 1,200 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่ปลูกทุเรียน ผลิตทุเรียนเอง ขายเอง ส่งออกเอง ทำเป็นการท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีที่พัก ร้านอาหาร

ภาพที่ 1 สวนทุเรียนแลนด์ อำเภอมะขาม
จังหวัดจันทบุรี

รูปภาพที่ 2 พระแม่ธรณีบีบมวยผม (อ้างอิงจากเพจ สวน
ทุเรียนแลนด์ จันทบุรี)

รูปภาพที่ 3 รางวัลเกียรติคุณเกษตรกรดีเด่น

ทุเรียนแลนด์ได้มีการผสมผสานระบบเศรษฐกิจอย่างหลากหลาย อาทิสวนทุเรียนและผลไม้อื่นขนาดใหญ่ มีระบบการจัดการที่ทันสมัยหรือการเกษตรอัจฉริยะ (Smart Farming) ที่นอกจากจะทำรายได้อย่างมากแก่เกษตรกรแล้วยังเป็นแหล่งเรียนรู้ แหล่งฝึกอบรมให้กับเกษตรกรและผู้สนใจโดยเฉพาะเยาวชนจากทั่วประเทศและที่สำคัญมีโรงแรมที่พักที่ยิ่งใหญ่อลังการครบวงจรแต่มีราคาต่ำเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนทุกอาชีพทุกฐานะได้เข้าถึงบริการทั้งที่พัก อาหารชั้นเยี่ยมท่ามกลางบรรยากาศธรรมชาติ บูรณาการเข้ากับความสำเร็จทางวัฒนธรรมโดยใช้รูปปั้นพระแม่ธรณีบีบมวยผมที่สูงจากพื้นดินกว่า 30 เมตรโดดเด่นสวยงาม โดยมีความเชื่อว่าเป็นเทพแห่งความอุดมสมบูรณ์ มีร้านจำหน่ายของที่ระลึก ของฝากจันทบุรี นับเป็นการสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่เริ่มจากทุเรียน ที่เป็นคุณูปการให้กับจังหวัดจันทบุรี

ประสบการณ์ในการผลิตทุเรียน ประกอบด้วย 3. กลุ่ม กลุ่มที่เรียนรู้จากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่เคยพาทำ โดยเฉลี่ยมีประสบการณ์มาประมาณ 25 ปี ขึ้นไป กลุ่มที่เรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง และดูศึกษาจากสวนข้างเคียง และไปศึกษาดูงานสวนที่เขาทำประสบผลสำเร็จ และศึกษาจากเอกสารงานทางวิชาการ โดยเฉลี่ยมีประสบการณ์มาประมาณ 15 ปี ขึ้นไป และกลุ่มเรียนรู้จากภูมิปัญญาของตนเอง และภูมิปัญญาจากผู้รู้ลองผิดลองถูก และกลุ่มโดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการผลิตทุเรียน

ตัวอย่างของเกษตรกรของนาย ชีรภัทร อุ่นใจ ที่ประสบความสำเร็จ

ภูมิปัญญาในการผลิตทุเรียน สำหรับการเลือกทำเลในการปลูกทุเรียน เกษตรส่วนมากจะสรรหาที่ปลูกที่เหมาะสม เกษตรกรก็ได้ใช้ภูมิปัญญานำมาปลูกทุเรียนเช่นพื้นที่ต่ำก็ยกโคกขึ้นสูง ๆ ไม่ให้น้ำท่วมขัง แต่ส่วนมากพื้นที่ปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรีก็เหมาะสำหรับการปลูกพืชสวนอย่างทุเรียน ในเรื่องแนวคิดความเชื่อในการปลูกทุเรียนเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนมีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกันในการปลูกต่อโคก/หลุม 2 การ

ปลูกแบบ 1 โคกหรือหลุมต่อต้น เกษตรกรจะมีมากกว่ากลุ่มที่ปลูกแบบโคกหรือหลุมต่อ 2 ต้น โดยเกษตรกรบางคนกำหนดแต่ละหลุมห่างกัน 8-9 เมตร พื้นที่ 1 ไร่ ปลูกได้ประมาณ 20-25 ต้น และมีความเชื่อว่า รับแสงแดดได้รอบด้าน โลง อากาศถ่ายเทได้ สะดวก ดูแลรักษาง่าย ไม่แย่งอาหารกัน ตัดแต่งกิ่งง่าย การตัดแต่งกิ่งปีเว้นปีได้ ถ้าปลูกต้นคู่ต้องตัดแต่งกิ่งทุก ๆ ปี แต่งแบบหนัก ซึ่งการปลูกแบบ โคก/หลุม ต่อ 2 ต้น นักวิชาการถือว่าวัฏกรรมของภูมิปัญญาอีกกลุ่มหนึ่ง ต้องปลูกแบบยกโคก แต่ละโคกควรมีขนาด 8×8 ม. สูง 1.20 ม. หลุมปลูกกว้าง 4-6 ม. ลึก 30 ซม. ระยะห่างระหว่างหลุม 12 เมตร ใน 1 หลุม ลงทุเรียน 2 ต้น ห่างกัน 1 เมตร ในแนวทิศเหนือกับทิศใต้ เพื่อให้ทั้ง 2 ต้น ได้รับแดดตลอดวัน พื้นที่ 1 ไร่ ปลูกได้ 30-32 ต้น หากต้นหนึ่งตายก็ยังคงเหลืออีกต้น และยังช่วยให้การยึดและประสานระหว่างกันของรากมีความมั่นคงมากยิ่งขึ้น ทำให้การโค่นล้มของทุเรียนที่จะเกิดจากแรงลม หรือภัยธรรมชาติน้อยลง สามารถการจัดการการผลิตได้ดี ต้นทุเรียนไม่โทรม ทำให้สามารถฟื้นตัวหลังการเก็บเกี่ยวได้เร็วขึ้น โตเร็ว เพราะเขาแข่งขันกันเจริญเติบโต

รูปภาพที่ 4 ทุเรียนปลูกต้นคู่ต่อหลุมหรือโคก อายุ 2-3 ปี

รูปภาพที่ 5 การใช้ไม้ค้ำทุเรียนเพื่อป้องกันการหักโค่น

สายพันธุ์ทุเรียน การคัดเลือกสายพันธุ์และขนาดต้นพันธุ์ในการปลูก แบ่งแนวคิดและความเชื่อเป็น 3 กลุ่ม การคัดเลือกกลุ่มที่ 1 ปลูกพันธุ์หมอนทองอย่างเดียว และเลือกต้นพันธุ์ที่ไซ้ดเล็กกิ่งข้างมีความสูงไม่เกิน 1 เมตร ใช้ต้นทุเรียนดำ ทำให้การเดินของรากดีกว่าต้นใหญ่ที่มีรากขดงอยู่ในถุงเพาะ หมอนทองมีผลเนื้อเยอะ รสชาติอร่อยพอดี และสามารถแปรรูปได้อย่างหลากหลาย กลุ่มที่ 2 ปลูกหมอนทองชนิดเดียวโดยใช้ต้น

[333]

พันธุ์ใหญ่สูงเกิน 1 เมตร ขึ้นไปเพราะต้นใหญ่มีอายุนาน เติบโตเร็วจะให้ผลผลิตเร็วถึงเวลาเก็บผลผลิตจะง่ายและไม่เสียเวลาต่อการทำงาน และกลุ่มที่ 3 ปลูกลากหลายสายพันธุ์ ส่วนมากประกอบด้วย หมอนทอง ชะนี ก้านยาว กระดุม ซึ่งแต่ละสายพันธุ์จะมีข้อดีข้อเสียที่แตกต่างกัน โดย หมอนทองข้อดี คือราคาสูงกว่าพันธุ์อื่น ติดผลดีมาก น้ำหนักผลดี เนื้อมาก เมล็ดลีบ มีกลิ่นน้อย เนื้อละเอียดแห้งไม่ละ ผลสุกแล้วเก็บไว้ได้นาน ไม่ค่อยเป็นไส้ซึม ข้อเสีย คือ อ่อนแอต่อโรครากเน่าโคนเน่า ชะนี ข้อดี คือทนทานต่อโรครากเน่า โคนเน่าพอสมควร ออกดอกง่าย เนื้อแห้ง รสดี สีสวย ข้อเสียคือออกดอกดกแต่ติดผลยาก เป็นไส้ซึมง่าย อ่อนแอต่อโรคใบติดเป็นต้น

ก การดูแลรักษา เกษตรกรส่วนมากจะมีวิธีการดูแลรักษาทุเรียนเหมือนกัน คือก่อนให้ผลผลิต และช่วงให้ผลแล้ว ระหว่างรอทุเรียน ส่วนมากเกษตรกรนำภูมิปัญญาคัดต้นกล้วยมาปลูกแซม เพราะเชื่อกว่ากล้วยดูดซับน้ำให้ความชุ่มชื้นแก่ต้นทุเรียนด้วย หากสังเกตเห็นทุเรียนเฉาหรือตายหลังปลูกให้ทำการปลูกซ่อม จะสังเกตเห็นว่ามียอดต้นทุเรียนที่เกิดใกล้ ๆ กัน เกษตรกรปลูกแซมกรณีคิดว่าต้นจะตาย พอปลูกแซมและกลับไม่ตายก็เป็นได้เลยไว้ทั้ง 2 ต้น การให้น้ำช่วงเวลาหลังจากปลูกจะตรงกับฤดูฝนถ้ามีฝนตกหนักจะทำทางระบายน้ำและตรวจดูบริเวณหลุมปลูกถ้าดินยุบตัวเป็นแอ่งมีน้ำขังต้องพูนดินเพิ่ม ถ้าฝนทิ้งช่วงควรรดน้ำให้ดินมีความชื้นอยู่เสมอในปีต่อไปควรดูแลรดน้ำให้ต้นไม่ผลอย่างสม่ำเสมอและในช่วงฤดูแล้งควรใช้วัสดุคลุมดินเพื่อช่วยรักษาความชื้นในดิน เช่น ฟางข้าว หญ้าแห้ง การตัดแต่งกิ่งปีที่ 1-2 ไม่ควรตัดแต่ง ปลอຍให้ต้นทุเรียนเจริญเติบโตอย่างเต็มที่ การป้องกันกำจัดช่วงแตกใบอ่อน ควรป้องกันกำจัดโรคใบติดเพลี้ยไก่แจ้ เพลี้ยไฟไรแดงช่วงฤดูฝน โดยป้องกันกำจัดโรครากเน่าโคนเน่าและควบคุมวัชพืชโดยการปลูกพืชคลุมดินและอาจจะกำจัดโดยใช้แรงงานชุดลากถอนตัดพยายามหลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีเพราะต้นทุเรียนยังเล็กอยู่ละอองสารเคมีอาจจะไปทำลายต้นทุเรียน

การใส่ปุ๋ยควรทำดังนี้ ใส่ปุ๋ยหลังจากตัดแต่งกิ่ง ใส่ปุ๋ยพร้อมกับการทำโคน คือถ้ากวัชพืชบริเวณใต้ทรงพุ่มหวานปุ๋ยและพรวนดินนอกชายพุ่มขึ้นมากลบใต้ทรงพุ่มให้มีลักษณะเป็นหลังเต่า และขยายขนาดของเนินดินให้กว้างขึ้นตามขนาดของทรงพุ่มหรือจะใส่ปุ๋ยโดยวิธีใช้ไม้ปลายแหลมแทงดินเป็นรูหยอดปุ๋ยใส่และปิดหลุมเป็นระยะให้ทั่วบริเวณใต้ทรงพุ่ม การหวานปุ๋ยคอกก่อนและตามด้วยปุ๋ยเคมี ควรใส่ปุ๋ยในบริเวณใต้ทรงพุ่มโดยรอบและให้ห่างจากโคนต้นประมาณ 20-30 เซนติเมตรขึ้นไปขึ้นกับขนาดทรงพุ่มปริมาณและเวลาใส่ปุ๋ย

การคัดชั้น(เกรด)ทุเรียนเพื่อส่งออก ในการคัดเกรดของโรงคัดและบรรจุ จะแบ่งเป็น 3 เกรด ได้แก่ เกรด A เรียกว่า เบอร์กล่อง คือทุเรียนสมบูรณ์มีหัวผล เนื้อสีเหลือง เม็ดสวยเต็มพู น้ำหนักเฉลี่ย 2.5 – 6 กิโลกรัม เกรด B เรียกว่า ตกไซส์ หมายถึง ทุเรียนไม่เข้ากล่อง มีตำหนิ มีร่องรอยการทำลายจากโรคและแมลง ไม่ได้รูปทรง น้ำหนักเฉลี่ยของผลน้อยกว่า 2.5 กิโลกรัม และเกรดคละ เรียกว่า ซ้อรวม หมายถึง เป็นการคละรวมกันของทุเรียนทุกเกรด ขนาดผลไม่สม่ำเสมอ มีรอยตำหนิแต่ไม่กระทบถึงเนื้อใน

2. การส่งออกทุเรียนจังหวัดจันทบุรี ไปยังประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

การขายทุเรียนของเกษตรกร มีการขายทั้งหมด 3 แบบ โดยแบ่งเป็นการขายเหมาทั้งสวน โดยพ่อค้าคนกลางมาทำสัญญาซื้อขายกัน โดยพ่อค้าคนกลางหาทีมือตัด คนรับเอง บางสวนตัดเฉพาะเกรด A B C ที่จะส่งนอกเท่านั้นและบางสวนก็เหมาตัดทุกลูกคนรับซื้อก็จะแยกขาย โดยลูกตกเกรดหรือไม่ได้ขนาด (เรียกกันในหมู่พ่อค้าว่าลูกตกไซด์) ขายให้พ่อค้า แม่ค้า ที่มารับไปขายต่างจังหวัด แม่ค้าไปขายแกะเนื้อบ้าง และขายเข้าโรงงานแปรรูป

การขายแบบตัดเอง คือการขนไปขายที่โรงคัดและบรรจุ (ล้าง) ทำให้การสื่อสารสะดวกรวดเร็ว สามารถเช็คราคาแต่ละล้างได้ ลักษณะประมุขขาย กลุ่มเกษตรกรมีความคิดสร้างสรรค์ในการซื้อขายแบบยกสวน กลุ่มเกษตรกรจะให้พ่อค้าเดินดูทุเรียนถ้าพ่อค้าคนรายไหนให้ราคาสูงก็จะขายให้รายนั้น ลักษณะเป็นการประมูล ได้ราคา สะดวกสบาย ได้เงินเป็นก้อนทีเดียว และการซื้อขายของแม่ค้ารายย่อย คือการขายแบบลูกไม่ได้ขนาด(หรือลูกตกไซด์) โดยมีผู้ดำเนินการส่งออก ประสานการรับของส่งของ

รูปภาพที่ 6 ทุเรียนบรรจุกล่องขึ้นรถตู้คอนเทนเนอร์ บริษัทไทยมั่งคั่ง

รูปภาพที่ 7 สถานที่การรับซื้อและบรรจุกลุ่มเพื่อส่งออก

การซื้อขายแบบคัดเกรดพรีเมียมและการขายออนไลน์ ชาวสวนตัดผลผลิต เปิดขายออนไลน์ให้ลูกค้า ส่งขายที่อปส ชูเปอร์มาร์เก็ต มีสัดส่วนประมาณ 70% ส่งออกไปยังประเทศจีน 5-10% เก็บไว้บริโภคและเปิดสวนต้อนรับนักท่องเที่ยว และการส่งขายที่อปส ชูเปอร์มาร์เก็ต ทำให้ได้ราคาที่สูงกว่าตลาดทั่วไป 10-20% กลุ่มเกษตรกร มีแนวโน้มการขายทุเรียนแบบออนไลน์ผ่าน Facebook และ Line มากขึ้น โดยมีการรับประกัน

คุณภาพและมีบริการจัดส่งผ่านบริษัทไปรษณีย์ไทย และบริษัท เคอรี่ จำกัด ทำให้เกษตรกรได้รับราคาจำหน่ายสูงกว่าตลาดทั่วไป และหากขายยกกล่องตามน้ำหนักสามารถลดเกรดในการจำหน่ายได้ด้วย รวมถึงการขายแบบเหมาตันทุเรียนในสวนราคากิโลกรัมละ 150 บาททุกลูก เป็นต้น และมีแนวโน้มมากขึ้นเรื่อย ๆ กลุ่มเกษตรกรจะมีการนำทุเรียนไป ส่งแต่ละล้ง โดยการสำรวจการรับซื้อทุเรียนแต่ละล้งราคาอาจแตกต่างกันประมาณ 5-10 บาทต่อกิโลกรัม การคัดเกรดทุเรียนที่ล้งและซังน้ำหนัก พอได้ตามที่ต้องการนำขึ้นรถ โอนเงินเสร็จ รถขนทุเรียนก็สามารถออกได้

รูปภาพที่ 8 เตรียมไลฟ์สดขายทุเรียนออนไลน์

รูปภาพที่ 9 คัดเกรดทุเรียนที่ล้ง

รูปภาพที่ 10 การเปิดร้านค้าขายของฝากจากจันทบุรีตามถนนสายหลัก

วิธีการและเทคนิคของโรงคัดและบรรจุ มีกระบวนการสร้างเครือข่ายต่อเกษตรกรทำให้มีการตกลงระหว่างกัน มีแหล่งกระจายรายได้ให้กับเกษตรกรทำให้ทุกฝ่ายต่างทำหน้าที่ธุรกิจที่เป็นห่วงโซ่ธุรกิจที่เป็นลักษณะเกื้อกูลกันระหว่างพ่อค้าคนกลาง กับเกษตรกรโดยทุกฝ่ายพอใจในราคาเป็นผลประโยชน์ร่วมกันและที่สำคัญพ่อค้าคนกลางรับเป็นผู้รับผิดชอบในคัดเกรดทุเรียนจากเกษตรกรเพื่อส่งต่อธุรกิจไปยังต่างประเทศ ซึ่งเกษตรกรไม่ต้องรับผิดชอบในส่วนนี้ นับเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่ขยายวงกว้างไปยังนักธุรกิจฝ่ายต่างๆของจังหวัดจันทบุรี

การขายทุเรียนของแม่ค้า ได้มีการเข้าร้านเปิดขายริมทางในลักษณะร่วมมือกันเพื่อแข่งขัน (Competition Cooperation) โดยมีการตั้งแผงขายเป็นห้องแถวติดๆ กัน ยาวกว่า 10 ร้าน ในย่านเดียวกัน

การประชาสัมพันธ์การซื้อทุเรียน เกษตรกรมีการศึกษาหาข้อมูลในทางออนไลน์เพื่อตรวจสอบราคาขึ้นลง ในแต่ละวัน จึงเกิดการแข่งขันของผู้รับซื้อ ซึ่งการแข่งขันในลักษณะนี้นับเป็นการพัฒนาระบบตลาดที่ไม่ผูกขาดทำให้เกษตรกรได้รับประโยชน์การขายทุเรียนในแต่ละวัน

ราคารับซื้อหน้าแผง 22/05/64

หมอนทอง 金枕

AB130 (2-6 กิโล)

C105 (2-6 กิโล)

D95 (1.2-1.9 กิโล)

🌳 เหมาสวน ดูสวนพร้อมคุยราคา 🌳

📍 พัก จันทบุรี เน้นสูง มาจากกระยอง ไฟแดงเนินสูง

เลี้ยวซ้ายลงมา 200 เมตร ลิงซ้ายมือคะ 📍

💖💖 รับนายหน้าทุเรียนเข้าบริษัท 💖💖

รูปภาพที่ 11 ป้ายบอกราคารับซื้อทุเรียนในวัน
แต่ละวัน

รูปภาพที่ 12 บรรยากาศบนรถไฟป้อเต็น(ภาพและ
ข้อมูลโดย พรเทพ ศักดิ์สุจริต)

เส้นทางการส่งออกทุเรียนสดมีเส้นทางจากประเทศไทยไปประเทศสาธารณประชาชนจีน ได้แก่ ทางน้ำ ทางบก ทางอากาศ ทางราง (รถไฟ) โดยการขนส่งทางน้ำ(เรือ) ประกอบด้วย 2 เส้นทาง ดังนี้จากท่าเรือแหลมฉบัง สู่ท่าเรือกว่างโจว กับ ท่าเรือแหลมฉบัง สู่ท่าเรือเซี่ยงไฮ้ การขนส่งทางบก คือเส้นทางการขนส่งทางถนน มี

ด้วยกัน 3 เส้นทาง คือ เส้นทาง R3 คือการขนส่ง จากภาคเหนือของประเทศไทยไปภาคใต้ของประเทศไทย เส้นทาง R3A เริ่มจากพื้นที่ภาคตะวันออก ไปอำเภอเชียงของจังหวัดเชียงรายของประเทศไทย ถึงประเทศจีน ระยะทางประมาณ 2,006 กิโลเมตร และเส้นทาง R3B เริ่มต้นจากพื้นที่ภาคตะวันออกไปอำเภอแม่สายจังหวัดเชียงรายของประเทศไทยถึงมณฑลยูนนาน ประเทศจีน และเส้นทาง R9 เริ่มต้นจากพื้นที่ภาคตะวันออกไป จังหวัดไปเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างซี ของประเทศจีน เส้นทาง R12 เริ่มต้นจากพื้นที่ภาคตะวันออก จังหวัด นครพนมของประเทศไทย ไปยังเมืองหนานหนิง มณฑลกว่างซีของประเทศจีน โดยระยะเวลาการขนส่งไม่รวม กรณีที่ผู้ขับขี่ยานพาหนะแวะพักสถานที่ระหว่างทางจากพื้นที่ภาคตะวันออกของประเทศไทยไปตามเส้นทาง แนวระเบียงเศรษฐกิจ (Economic Corridor) สู่เมืองสำคัญทางใต้ของประเทศไทย จำแนกตามระยะทางและ ระยะเวลา เส้นทางขนส่งทางอากาศ มีอัตราค่าระวางทุเรียนสดสำหรับการขนส่งจากประเทศไทยไป ประเทศจีน สายการบินทุกเที่ยวบินคิดค่าใช้จ่ายการขนส่งในอัตราเดียวกัน ค่าธรรมเนียมพิธีการศุลกากรทาง อากาศ 2,000-2,500 บาทต่อเที่ยว ค่าขนส่ง ประมาณ 65-70 บาทต่อกิโลกรัม แต่ละวันไม่เท่ากัน และ เส้นทางสุดท้ายที่กำลังดำเนินการในปี 2565 คือ ทางราง (รถไฟ) เส้นทางขนส่งผลไม้ไทยไปจีน โดยนั่ง รถไฟความเร็วสูง สายลาว - จีน สำหรับเส้นทางบก ผู้ส่งออกนิยมขนส่งเส้นทางนี้มากที่สุด เพราะประหยัด ต้นทุนและบรรทุกได้ครั้งละปริมาณมากจึงอำนวยความสะดวกในการส่งออกได้เป็นอย่างดี

รูปภาพที่ 13 ด้านตรวจบ่อเต็น (ภาพและข้อมูลโดยพรเทพ ศักดิ์สุจริต)

3. ประเมินแนวทางการส่งออกทุเรียนไปสาธารณรัฐประชาชนจีน ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

การประเมินใช้การประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment) โดยมีการประเมินของผู้เชี่ยวชาญ และการประเมินโดยการสนทนากลุ่มเกษตรกร ผลการประเมินสรุปได้ว่า ด้านคุณภาพ ต้นทุนการผลิตทุเรียน เพื่อส่งออก ประเมินว่าต้นทุนการผลิต มีหลายปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงไป เกษตรกรได้ประเมินการลดต้นทุนการใช้ยาและสารเคมีตามความจำเป็น มีการรวมกลุ่มเพื่อผลิตปุ๋ยหมัก และปุ๋ยอินทรีย์ใช้เอง เพื่อให้ผลผลิตมีคุณภาพ การคัดเกรดทุเรียนเพื่อการจำหน่ายเป็นการขายยกกล่อง การประเมินการขายทุเรียนโดยการใช้น้ำหนักเพื่อคัดเกรดในการจำหน่ายเพื่อนำไปสู่การส่งออก เกษตรกรเชื่อมั่นในสหกรณ์การเกษตรว่าจะสามารถช่วยให้ขายทุเรียนได้ในราคาดี เป็นตัวกลางการซื้อขายผลผลิต รับรองคุณภาพมาตรฐานและสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ทำให้ราคาที่เกษตรกรได้รับสูงกว่าตลาดทั่วไป การทำให้สินค้าของเกษตรกรมีคุณภาพและได้รับการยอมรับจากหน่วยราชการโดยกลุ่มเกษตรกรได้รับ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) จะทำให้สามารถจำหน่ายทุเรียนเพื่อการส่งออกได้ในราคาดี

รูปภาพที่ 14 ลงพื้นที่สำรวจการคัดเกรดทุเรียน

รูปภาพที่ 15 ลงพื้นที่สำรวจการเทคโนโลยีแช่แข็งแปรรูปทุเรียนเพื่อการส่งออก

รูปภาพที่ 16 การนำทุเรียนขึ้นรถบรรทุกเพื่อเตรียมส่งไปยังประเทศจีน

ด้านการส่งออก มีการใช้เทคโนโลยีการแปรรูปทุเรียนเพื่อการส่งออก เช่นการนำทุเรียนไปแช่แข็งทำให้ได้ราคาที่สูงขึ้น สามารถรองรับผลผลิตที่ตกเกรดจากการส่งออก ซึ่งในอนาคต คาดว่า การส่งออกทุเรียนแช่แข็งจะสามารถขยายตลาดต่อไปได้

ด้านเส้นทางการส่งออกทุเรียน การได้รับข่าวสารข้อมูลจากทางราชการที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงก็จะสามารถวางแผนการผลิตและการส่งออกได้แม่นยำมากต่อการวางแผนจำหน่ายทุเรียนไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยกลุ่มเกษตรกรรู้จักกับนักธุรกิจชาวจีนในจังหวัดจันทบุรี ทำให้มีการเดินทางไปมาระหว่างไทยกับประเทศจีน ส่งผลให้เป็นบริษัทคู่ค้าและพัฒนาด้านธุรกิจโดยตรงและคนไทยสามารถส่งบุตรหลานศึกษาเล่าเรียนทำธุรกิจในประเทศจีนได้

อภิปรายผล

1. ภูมิปัญญาการผลิตทุเรียนจังหวัดจันทบุรี เพื่อการส่งออกประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พบว่า ประสพการณ์การปลูกทุเรียนของเกษตรกร จังหวัดจันทบุรีเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงการปลูกเช่น แต่ก่อนมีการปลูกแบบต้นเดี่ยว จนปัจจุบันเริ่มมีการพัฒนาการปลูกแบบต้นคู่ โดยเชื่อว่า ทุเรียนจะมีความแข็งแรง โตเร็ว เสริมความแข็งแรงด้านการป้องกันลม เพื่อไม่ให้ต้นทุเรียนโคนล้มเสียหาย โดยเฉพาะทุเรียนที่โตเต็มวัยให้ผลผลิตได้ โดยเกษตรกรเชื่อว่า ทุเรียนมีการแข่งขันการเจริญเติบโตและให้ผลผลิตได้เร็วมากขึ้น ได้ผลผลิตเป็นสองเท่าแต่ก็ยังมีความเชื่อแบบดั้งเดิมและเห็นว่าการปลูกต้นเดี่ยวน่าจะเป็นผลดีมากกว่าทั้งทางด้านการลงทุน ความแข็งแรง และผลผลิต ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีเป็นไปตามทฤษฎีนิเวศวิทยาทางวัฒนธรรม (Cultural Ecology Theory) (ทรงคุณ จันทกร, 2563: 41-42) โดย Julian Steward (1955) ได้กล่าวถึงปฏิกริยาตอบสนองระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมที่กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมมีผลต่อนิเวศวิทยาวัฒนธรรมคือประชาชนมีการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เชื่อว่า ธรรมชาติเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ และระบุว่า “นิเวศวิทยา” คือการปรับตัวเข้าหาระหว่างสิ่งแวดล้อมกับมนุษย์ การปรับตัวของมนุษย์นั้นต่างจากสัตว์ตรงที่มันขึ้นกับเงื่อนไขทางวัฒนธรรม นิเวศวิทยาวัฒนธรรม คือ การศึกษาถึงการปรับตัวหรือความสัมพันธ์ของวัฒนธรรมกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สจ๊วตพบว่า สิ่งแวดล้อมมีผลกระทบต่อการปรับตัวของวัฒนธรรม วัฒนธรรมที่ต่างกันในโลกที่เหมือนกันจะแสดงรูปแบบวิวัฒนาการหลายสาย (Multilinear) มากกว่า วิวัฒนาการสายเดียว (Unilinear) พัฒนาเกษตรกรรายย่อยให้เป็นผู้ประกอบการธุรกิจเกษตร ด้วยเทคโนโลยีและนวัตกรรม ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกรและเชื่อมโยงเครือข่าย สถาบันเกษตรกรสู่ Smart Group และ Smart Enterprise สร้างความเข้มแข็งให้แก่สถาบันเกษตรกรทั้งในด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และการบริหารจัดการ ภาคการเกษตรมั่งคั่ง

ดังนั้นการปลูกทุเรียนตามธรรมชาติและมีการพัฒนาการปลูก มีการลองผิดลองถูกเพื่อให้ได้ผลผลิตที่ดีทั้งจำนวนและคุณภาพ ความรู้อย่างนี้ได้ทำให้เกิดเป็นภูมิปัญญาที่เป็นวิถีชีวิตของเกษตรกรที่ปลูกทุเรียน

สอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุวัตร คุณาวุฒิ (2558) การศึกษาแนวทางการปรับปรุงกระบวนการผลิตและการส่งออกทุเรียนสดจากประเทศไทยสู่สาธารณรัฐประชาชนจีน ที่พบว่าในการปลูกทุเรียนต้องให้ได้คุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานการเพาะปลูกเพื่อให้ได้ GAP ซึ่งนับเป็นการพัฒนาการปลูกเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีทั้งปริมาณและคุณภาพเพื่อการส่งออกสอดคล้องกับ Forecasting Bernard (2006) ที่พบว่ามีการศึกษาการพยากรณ์ปัญหาของการส่งออกทุเรียนสดระหว่างประเทศไทยและจีน ทำให้เกษตรกรพัฒนาการปลูกทุเรียนเพื่อให้เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ จากความมุ่งมั่นดังกล่าวจำเป็นเกษตรกรต้องแสวงหาความรู้ในการปลูกทุเรียนให้มีปริมาณและคุณภาพตามที่ตลาดต้องการ

2. ผลการวิจัยพบว่าการขายทุเรียนแบบเหมาสวนให้กับพ่อค้าคนกลางโดยพ่อค้าคนกลางหาคนมาตัดเองวิธีนี้แม้เกษตรกรจะมีความสะดวก แต่ก็มีผลเสียไม่น้อยเพราะถูกกดราคาคด้วยข้อตำหนิต่างๆทำให้ได้ราคาต่ำกว่าที่ควรจะเป็นเมื่อเทียบกับต้องลงทุนทั้งค่ายา ค่าปุ๋ย ค่าจ้างแรงงานกว่าปีในหนึ่งฤดูกาล แต่ปัจจุบันเกษตรกรได้มีการปรับตัวโดยรับฟังข่าวสารจากทางราชการและองค์กรเอกชน สอดคล้องกับปริญญ์ อินทะปัด (2561) และจอนนี่ สว่างศรีสกุลพร (2560) ได้ศึกษา การวิเคราะห์และพยากรณ์ตลาดการส่งออกทุเรียนสดของ ไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยศึกษาและวิเคราะห์ตลาดการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน และเพื่อพยากรณ์มูลค่าการส่งออกทุเรียนสดของประเทศไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยใช้แบบจำลอง ARMA ด้วยวิธี Box-Jenkins โดยใช้ข้อมูลราย เดือนตั้งแต่ เดือนมกราคม พ.ศ. 2550 - เดือนมกราคม พ.ศ.2561รวมทั้งสิ้น 133 ข้อมูลจากสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ และผลการศึกษาของ ปานทิพย์ ใจดี (2562) โครงสร้างตลาดการส่งออกทุเรียนสดของไทยพบว่า พื้นที่ทำการเพาะปลูกทุเรียนและให้ผลผลิตจำนวนมากที่สุดในประเทศไทยคือ จังหวัดจันทบุรีมีเนื้อที่ปลูกทั้งหมด 205,578.75 ไร่ เกษตรกรได้นำข้อมูลจากทางราชการและองค์กรเอกชน ข่าวเศรษฐกิจและการเมืองของโลกแล้วนำมาปรับทิศทางการขายทำให้เสียเปรียบจากการกดราคาของพ่อค้าคนกลางมีแนวโน้มดีขึ้น เพราะรายได้ของเกษตรกรมีผลต่อการใช้จ่ายภายในครัวเรือนที่เป็นปัจจัย4 การศึกษาของบุตร เครื่องมือการเกษตร ลดการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนท้องถิ่นและอื่นๆ

3. ผลการวิจัยพบว่าการส่งออกทุเรียนเกษตรกรได้มีการพัฒนาการแปรรูปโดยการแกะทุเรียนแช่ในอุณหภูมิเย็นไม่ต่ำกว่า -40 องศาเซลเซียสขึ้น ไปนับเป็นเทคโนโลยีใหม่ทำให้ทุเรียนยังคงสภาพเดิมทั้งคุณภาพรสชาติและอยู่ได้นานเป็นปี มีทั้งทุเรียนเกรด A จนถึงที่ตกเกรดทำให้มีทุเรียนขายได้ตลอดปีแม้ไม่ใช่ฤดูทุเรียนเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพราะทำให้จำหน่ายทุเรียนได้ในราคาดีตลอดปีทั้งในไทยและต่างประเทศ สอดคล้องกับงานวิจัยของ วุฒิภาค พูลบัว (2561) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบจำลองรูปแบบการส่งออกผลไม้จากประเทศไทยไปประเทศจีนภายใต้นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง : กรณีศึกษาการส่งออกทุเรียน โดยได้พัฒนาแบบจำลองทางคณิตศาสตร์เพื่อใช้ในการเลือกรูปแบบการส่งออกทุเรียนสดจากภาค ตะวันออกของประเทศประเทศไทยไปประเทศจีน โดยศึกษาเปรียบเทียบการส่งออกทุเรียนที่มีการแปรรูปจากเทคโนโลยีในเชิงอุตสาหกรรมไปจุดหมายปลายทางสอง แห่งในประเทศจีน ได้แก่ 1) เมืองกว่างโจว โดยการขนส่งทางเรือ 2) ด่านโหยวอี้ก

.....
วานที่เมืองผิงเสียง โดยการขนส่งทางรถบรรทุก และการส่งออกทางรถไฟภายใต้ยุทธศาสตร์ดังกล่าวเพื่อเชื่อมโยงทั้งสอง ปลายทางโดยการศึกษาปัจจัยเชิงเศรษฐศาสตร์ที่มีแนวโน้มต่อการพยากรณ์ปริมาณการส่งออกไปยังจีน ทูเรียนแช่เย็นสามารถตอบโจทย์ปัญหาการส่งออกดังกล่าวได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. งานวิจัยพบว่าในการผลิตทุเรียนได้มีเกษตรกรพยายามลดการใช้สารเคมี เช่น ปุ๋ยและยากำจัดศัตรูพืช เพื่อให้ได้ผลผลิตทุเรียนปลอดสารพิษซึ่งจะทำให้ได้ราคาคืนลบเท่า ของราคาของทุเรียนในปัจจุบัน สมควรที่หน่วยงานของกระทรวงเกษตร เร่งทำการวิจัยในเรื่องดังกล่าว มิใช่ปล่อยให้เกษตรกรลองผิด ลองถูก เพียงลำพัง
2. เกษตรกรสวนทุเรียน มีความต้องการที่จะขึ้นทะเบียนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ที่เกษตรกรสามารถนำไปเพิ่มคุณภาพทุเรียนเพื่อให้ได้ราคาที่สูงขึ้นจากทะเบียนดังกล่าว สมควรที่หน่วยงานกระทรวงเกษตรที่เกี่ยวข้องได้หาทางสนับสนุนและให้ความสะดวก ให้เกษตรกรได้ดำเนินการเรื่องดังกล่าว
3. เส้นทางส่งออกพบว่ามีหลายเส้นทางที่เกษตรกรสามารถส่งไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีนได้ สมควรที่กระทรวงคมนาคม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รวมทั้งกระทรวงการต่างประเทศ ได้ให้ความรู้ความสะดวกแก่เกษตรกรที่พัฒนาตัวเองมาเป็นนักธุรกิจเพื่อการส่งออก

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี หรือนวัตกรรมใหม่เพื่อแปรรูปทุเรียนให้ยังคงสภาพที่มีคุณภาพสามารถจำหน่ายได้ตลอดปี
2. ควรมีการวิจัยปุ๋ยและสารชีวภาพในการผลิตทุเรียนที่ปลอดสารพิษ รวมทั้งการปลูกและขยายพันธุ์ทุเรียน
3. ควรทำการวิจัยการแปรรูปทุเรียนเป็นผลิตภัณฑ์อื่นนอกเหนือจากการรับประทานสด เพื่อให้สามารถจำหน่ายได้ทั่วโลก

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการเกษตร. (2561). *ราคาทุเรียนพันธุ์หมอนทองรายเดือนที่เกษตรกรขายได้ทั่วประเทศปี 2540-2561*. ระบบจัดเก็บและรายงานข้อมูลภาวะการผลิตพืชรายเดือน ระดับ ตำบล (รต.) กรมส่งเสริมการเกษตร.
- จอนนี่ สว่างศรีสกุลพร (2560). *การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนผู้รับซื้อทุเรียนและล้งจีนในจังหวัดจันทบุรี*. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสารสนเทศวิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- ทรงคุณ จันทกร. (2563). *การวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (ภาคปฏิบัติ)*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- ปริญญ์ อินทะปัด. (2561). *การวิเคราะห์และพยากรณ์ ตลาดการส่งออกทุเรียนสดของไทยไปยังสาธารณรัฐประชาชนจีน*. เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปานทิพย์ ใจดี. (2562). *ปัจจัยส่งเสริมพัฒนาการส่งออกทุเรียนไปต่างประเทศ อำเภอเมืองจังหวัดชุมพร*. ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
- วุฒิกาน พูลบัว. (2561). *การพัฒนาแบบจำลองรูปแบบการส่งออกผลไม้จากประเทศไทยไปประเทศจีนภายใต้นโยบายหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง : กรณีศึกษาการส่งออกทุเรียน*. หลักสูตร วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการโลจิสติกส์) คณะสถิติประยุกต์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี. (2563). *พัฒนาการปลูกทุเรียนในจังหวัดจันทบุรี เปรียบเทียบปี พ.ศ. 2557 กับปี พ.ศ. 2562*. จันทบุรี: สำนักงานเกษตรจังหวัดจันทบุรี.
- สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี. (2563). *สถานการณ์การผลิตและการตลาดทุเรียน จังหวัดจันทบุรีเดือนมิถุนายน 2563*. จันทบุรี: สำนักงานพาณิชย์จังหวัดจันทบุรี.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2564). *อุปสงค์-อุปทานของทุเรียนของไทยในปี 2554 - 2558*. [ออนไลน์]. สืบค้น <http://www.oae.go.th/> (วันที่สืบค้น 8 มิถุนายน 2564).
- อนุวัตร คุณาวุฒิ. (2558). *แนวทางการปรับปรุงกระบวนการผลิตและการส่งออกทุเรียนสด จากประเทศไทยสู่สาธารณรัฐประชาชนจีน*. หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจโลจิสติกส์วิทยาลัยพาณิชยศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
- Forecasting Bernard. (2006). *การพยากรณ์ปัญหาของการส่งออกธุรกิจทุเรียนระหว่างประเทศไทยจีน*. Prentice Hall.

